

IZA/ZOVI NOVOGA STALNOG POSTAVA

MIHAELA KULEJ

Gradski muzej Virovitica
ravnateljica@muzejvirovitica.hr

Uvijek kada pišem stručni tekst o novome stalnom postavu osjećam potrebu početi s kratkim pregledom dosadašnjih stanja stalnih postava Gradskog muzeja Virovitica.

Ovog puta neću tim smjerom jer ovo nije tekst o stalnom postavu, već o njegovu nastanku i svemu što mu prethodi. Stoga ću u tekstu navesti metodologiju i iskustva tijekom pripreme koncepcije novog postava Gradskog muzeja Virovitica i njegova ostvarenja.

Tijekom procesa definiranja postava naučila sam da osim stručnog znanja treba puno strpljenja, kompromisa i snage, u koje je dobro umiješati i žličicu stava, hrabrosti i prethodnih iskustava/doživljaja. Naime, u Gradskome muzeju Virovitica situacija je bila dosta kaotična pri odabiru smjera (ideje) kojim ćemo krenuti, pa ga zatim i ostvariti. Dakle, već nam je prvi korak bio zahtjevan jer:

1. smješteni smo u dvorcu Pejačević (čitaj: baština)
2. zavičajni smo muzej (čitaj: klasični postav arheološke, etnološke, kulturno-povijesne i druge građe nametao se sam po sebi)
3. osim dvorca nemamo nikakvu građu povezanu s obitelji Pejačević.

Sve tri navedene stvari, uključujući i natečaj za dobivanje bespovratnih finan-

cijskih sredstava iz europskih fondova, dovele su do promišljanja ideje stalnog postava iz druge perspektive. Ta se perspektiva nije iznenada otvorila. Nastala je tek nakon nekoliko provedenih i ciljano organiziranih razgovora s našim sugrađanima različitih dobnih i životnih profila, u kojima su se sva postavljena pitanja mogla svesti na ono temeljno – o identitetu Virovitice i Virovitičana.

Da... Mi, muzejski djelatnici, ne možemo odgovoriti na to pitanje jer znamo i da je 1234. godina jako bitna za Viroviticu, znamo i zašto je bitna, znamo kakvu materijalnu i nematerijalnu baštinu možemo smatrati identitetskom, znamo sve o „našim Pejačevićima“ i o „našem dvorcu“, znamo i što je bilo prije i poslije dvorca, znamo i o srednjovjekovnoj utvrdi utkanjoj u temelje dvorca... Uglavnom, nama je kao stručnim djelatnicima sve bitno i prepoznatljivo kao jedinstveno, identitetsko, naše.

Stoga smo uključili lokalnu zajednicu. Nakon nekoliko ciljanih razgovora sa skupinama različitih ljudi dobili smo moguću temu novoga stalnog postava – drvo.

Kažem moguću, jer ni sama nisam bila sigurna kako će to funkcionirati s obzirom na građu koju čuvamo u odjelima i zbirkama Gradskog muzeja Virovitica. Interdisciplinski pristup tematskomu stalnom postavu s jednom krovnom temom, u kojemu svjesno odabireš isključiti kronološki tijek povijesti, kulture, života i djelovanja ljudi na ovom prostoru, nije lak i stvara niz izazova. Bilo je tu i otpora kolega, jer „ne možeš svu građu predstaviti s pomoću drva“, bilo je i ideja da smo „muzej drva“... No, nekako smo uspjeli prevladati sve osobne usmjerenosti na vlastitu građu i u želji za što boljim i reprezentativnijim narativom osobno i stručno

povezali spoznaje, istraživanja i saznanja te počeli razmišljati „izvan okvira“. Zajednički cilj bio je stvaranje scenarija/narativa stalnog postava koji će pod temom drva, obuhvaćajući lokalnu baštinu

i građu iz svih naših zbirki (kulturno-povijesnu, arheološku, etnološku i likovnu), biti društveno relevantan te istodobno univerzalan, prepoznatljiv i suvremen. A to je značilo ogroman posao.

Slike 1 i 2. Dvorac Pejačević prije i poslije obnove. Fotografirao Ivan Borbaš.

Drvo se nametnulo sâmo kada su naši sugrađani počeli isticati kontinuitet „drvnih tema“ povezanih s ekonomskom, društvenom, kulturnom i djelatnom poviješću Virovitice. Drvo se u konačnici pokazalo dobrim izborom jer smo pronašli načine i rješenja kako, primjerice, likovnu ili arheološku građu uspješno predstaviti u neprekinutom narativu novoga stalnog postava nazvanoga *Drveno doba*.

Usporedno s tim procesom „rađanja“ teme odvijao se i proces prikupljanja dokumentacije za fondove Europske unije, a jedan od ključnih dokumenata bilo je i idejno rješenje novoga stalnog postava u potpuno obnovljenom dvorcu Pejačević uz preliminarnu muzeološku koncepciju. Muzealci koji su radili stalni postav u baštinskoj građevini znaju koliko je teško uklopiti zadanu arhitekturu u svaki as-

pekt koji s muzeološke strane koncepcija stalnog postava mora zadovoljiti. Potrebno je misliti na sav prostor kojim raspolazete i na njegovu namjenu, ne zaboravljajući pritom na smjer kretanja posjetitelja, na potrebe djelatnika muzeja te na sve moguće dodatne funkcije muzejskih prostora (čuvaonice, suvenirnicu, uredski prostor i prostor za djelatnike, knjižnicu, radionice za tehničare, prostor za pripremu izložbi, toalete, moguće ugostiteljske prostore...).

S obzirom na posebnu longitudinalnu arhitekturu dvorca Pejačević, velik nam je izazov bio uskladiti i dobro planirati prostornu organizaciju, a posebice smjer kretanja posjetitelja u stalnom postavu. Kako sam često isticala tijekom pripreme idejne muzeološke koncepcije, a zatim i utvrđivanja konačne muzeološke

Slika 3. Obnova interijera dvorca. Fotografirao Ivan Borbaš.

konceptije Gradskog muzeja Virovitica, dvorac Pejačević prvi je izložak Muzeja, stoga smo željeli omogućiti posjetiteljima da dožive dvorac na svim njegovim četirima etažama. To smo uspjeli ostvariti. Danas se postav nalazi u istočnome podrumskom krilu, na cijelome reprezentativnom prvom katu i u zapadnom potkrovlju dvorca, a u prizemlju smo, osim malog dijela postava, odredili dodatne sadržaje za posjetitelje (suvenirnica, kafić, prostor za radionice). Takvo iskustvo posjetitelja koji mogu doživjeti cjelokupni prostor dvorca i Muzeja dobra je osnova za stručna vodstva jer se osim postava mogu dočarati i život grofovske obitelji, uz koju anegdota povezanu s Pejačevićima, ili sama veličanstvenost urbano-arhitektonske cjeline posebne za Viroviticu. Sâm smjer kretanja posjetitelja na prvu je zbunjujući, ali kako je naša ishodišna točka, i dvorca i Muzeja, velika izložbena (nekada plesna) dvorana, ona je i ključ smjera kretanja posjetitelja. Uspjeli smo otvoriti i dodatnu međuetražnu komunikaciju dizalom kako bismo bili dostupni posjetiteljima teže pokretljivosti. O svemu tome treba unaprijed misliti i uskladiti zahtjeve modernog društva sa zadanom arhitekturom.

Nakon usuglašavanja svih dionika projekta obnove i ostvarenja novog postava s odabranom temom te završetka prikupljanja dokumentacije za prijavu na natječaj fondova Europske unije za programe temeljene na održivoj obnovi kulturne baštine, počeli smo razrađivati muzeološku koncepciju prema uputama Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, potom odabirati, pripremati i restaurirati građu te postupno stvarati scenarij stalnog postava. U tom trenutku u projekt je uključena i tvrtka Krear (Na-

Slike 4 i 5. Radovi na stalnom postavu. Fotografirala Jasna Poljak.

talija Bajs, muzeologinja, i Javier Luri, arhitekt) koja je doprinijela projektu oblikovnim i vizualnim rješenjima, kao i samom scenariju novog postava. Usporedno se radilo na odabiru i pripremi građe, rješenjima i pisanom sadržaju za multimedije, izvedbenim rješenjima tematskih i prezentacijskih cjelina, tekstovima, troškovniku i svemu ostalome što je propisalo Ministarstvo.

Neprekidan rad na muzeološkoj koncepciji trajao je od 2015. godine, kada smo završili preliminarnu koncepciju, do početka 2019. godine, kada smo već bili pri kraju građevinske obnove dvorca. Autori muzeološke koncepcije su Mihaela Kulej, Natalija Bajs i Javier Luri.

Sve to vrijeme restaurirali smo građu, iselili se iz dvorca, definirali sadržajno prostoriju po prostoriju s podtemama u okviru krovne teme drva, pisali tekstove i legende te u sve uključili sve potrebne stručne osobe. Cijelo vrijeme djelovali smo i u lokalnoj zajednici zbog želje za kontaktom s posjetiteljima te pripreme pojedinih tema, kojima su neki od naših sugrađana iznimno doprinijeli. Svaki tjedan imala sam sastanak projektnog tima, koordinaciju sa svim građevinskim tvrtkama i konzervatorskim odjelom jer nisam htjela ni u građevinskom smislu ništa prepustiti slučaju. Sve u svemu, riječ je o ogromnom poslu koji se usporedno odvijao na više kolosijeka i u kojemu ste trebali biti neprestano koncentrirani spajajući različite struke, mireći različite zahtjeve, a pritom ne ugrožavajući vlastitu stručnu vjerodostojnost.

Budući da je riječ bila o europskom projektu koji je uključivao i sredstva za muzeografsko ostvarenje stalnog postava i opremanje Gradskog muzeja Virovitica, imali smo olakotnu okolnost što smo odmah nakon uspješne ovjere muzeološke koncepcije *Drveno doba Gradskog muzeja Virovitica* pred Hrvatskim muzejskim vijećem pri Ministarstvu kulture i medija Republike Hrvatske početkom svibnja 2019. godine počeli s ostvarenjem koncepcije u prostoru.

Od svibnja do prosinca 2019. godine djelatnici Muzeja uselili su doslovno cijeli Muzej u novoobnovljeni prostor dvorca, a

Slike 6 – 8. Novi stalni postav. Izvor: Gradski muzej Virovitica.

dvorac je prvi put od svoje izgradnje sav definiran s funkcijom muzeja.

Uz dizajnere, grafičare, tiskare, tvrtke za opremanje, suradnike za pripovijedanje (*storytelling*), multimedije, lekturu i prijevod započelo se s postavljanjem i određivanjem prezentacije svakog predmeta, legende, teksta, zaslona, projektoru i signalizacije u prostoru. Kada se sjetim tog posla i neprekidne koncentracije i komunikacije sa svima uključenima u

konačna rješenja, ponosna sam na svoje kolege koji su stručno i savjesno odradili sve definirano u koncepciji, iako ih je veći dio uključen tek pred sâm kraj jer smo uz smjenu generacija tijekom 2017. i 2018. godine iz projekta zaposlili i veći dio stručnih muzejskih djelatnika.

Novi muzejski postav i obnovljeni dvorac predstavljeni su javnosti 5. prosinca 2019. godine, a mi smo nakon pet godina stalnog rada na postavu, od toga tri godine na europskom projektu, i opremanja nešto manje od tri tisuće kvadratnih metara dvorca na četiri etaže, uz pisanje i pripremu niza dokumenata za muzeološku koncepciju kao i za projekt financiran iz fondova EU-a, odahnuli.

Naše sustavno promicanje jedinstvenih kulturnih vrijednosti kojima kroz univerzalnu prizmu širimo svijest o potrebi za očuvanjem kulturne i prirodne baštine i vlastitog nasljeđa predstavili smo lokalnoj i široj zajednici uz osjećaj ponosa, ali i odgovornosti.

Upravo je odgovornost ključna emocija kojom smo se vodili i koju naglašavam svim našim korisnicima izložbenom ili pedagoškom djelatnošću. Jer postav je poticajna okolina za sve dobne skupine pri učenju, istraživanju i zabavi u različitim programima Muzeja. U cijelom procesu nikako nismo zanemarili očekivanja lokalne zajednice koja je kritički propitivala cijelu provedbu projekta. Sve naše teme utemeljene su u lokalnim sadržajima, predstavljene univerzalnim vrijednostima u interdisciplinskom narativu i dobro promišljenim novim tehnologijama u cilju postizanja sudioničtva i interaktivnosti sa svim našim korisnicima, a posebno lokalnima jer oni intuitivno doživljavaju svoju identitetsku bazu.

Zato sam i osmislila slogan kojim se koristimo od otvorenja Muzeja – *#malivelikimuzej*. Mali muzej pripovijeda priču zasnovanu na nasljeđu Virovitice i Virovitičana, ali utkanu u DNK svakoga ljudskog bića – o očuvanju prirodne i kulturne baštine s pomoću univerzalnih ljudskih vrijednosti.

BEHIND THE SCENES AND CHALLENGES OF THE NEW PERMANENT EXHIBITION

Thinking about the concept of the new permanent exhibition of the City Museum of Virovitica was fundamentally limited by several factors: the museum is located in a cultural monument of zero category – the Pejačević castle; the castle is all the “material“ about the Pejačević family that the City Museum of Virovitica owns; the museum is of the native type, which imposed the idea of a classic chronological arrangement of museum materials according to museum collections. However, after several targeted workshops with fellow citizens of different ages and lifestyles, during which we discussed and clarified the idea of the identity of Virovitica and the people of Virovitica, we got the theme of a new permanent exhibition – wood. Wood imposed itself as the overarching theme of the exhibition due to the eternal connection between man and wood in these areas. Upon further reflection, we decided on an interdisciplinary approach to defining the scenario of the permanent exhibition. Such an approach is full of challenges, but somehow we managed to overcome all personal focus on our own materials, started “thinking outside the box“ in order to create a scenario/narrative of a permanent exhibition that will, under the title Wooden Age, show the local heritage and materials of all our collections (cultural, historical, archaeological, ethnological and artistic) to be socially relevant and, at the same time, universal, recognisable and contemporary.